

Internasjonal økonomi

ECON1410

Takk til Fernanda Eggen for gjenbruk av materiale i dette kurset

Praktisk informasjon

- Forelesninger
 - Mandager kl. 10.15-12 på ES i Aud. 1
- Seminarer
 - 7 seminargrupper
 - Alle skal holde en presentasjon i løpet av semesteret (i gruppe eller alene)
- Obligatorisk oppgave
 - Oppgaven legges ut på Canvas 18. februar
 - Leveres inn gjennom Canvas 4. mars

Praktisk informasjon

- Pensum
 - Boka, forelesninger og seminarer
- Eksamen
 - 3 timers digital skoleeksamen
 - 13. mai klokken 9 i Silurveien
- Hold deg oppdatert på Canvas
- Sjekk ut emnesiden

Introduksjon

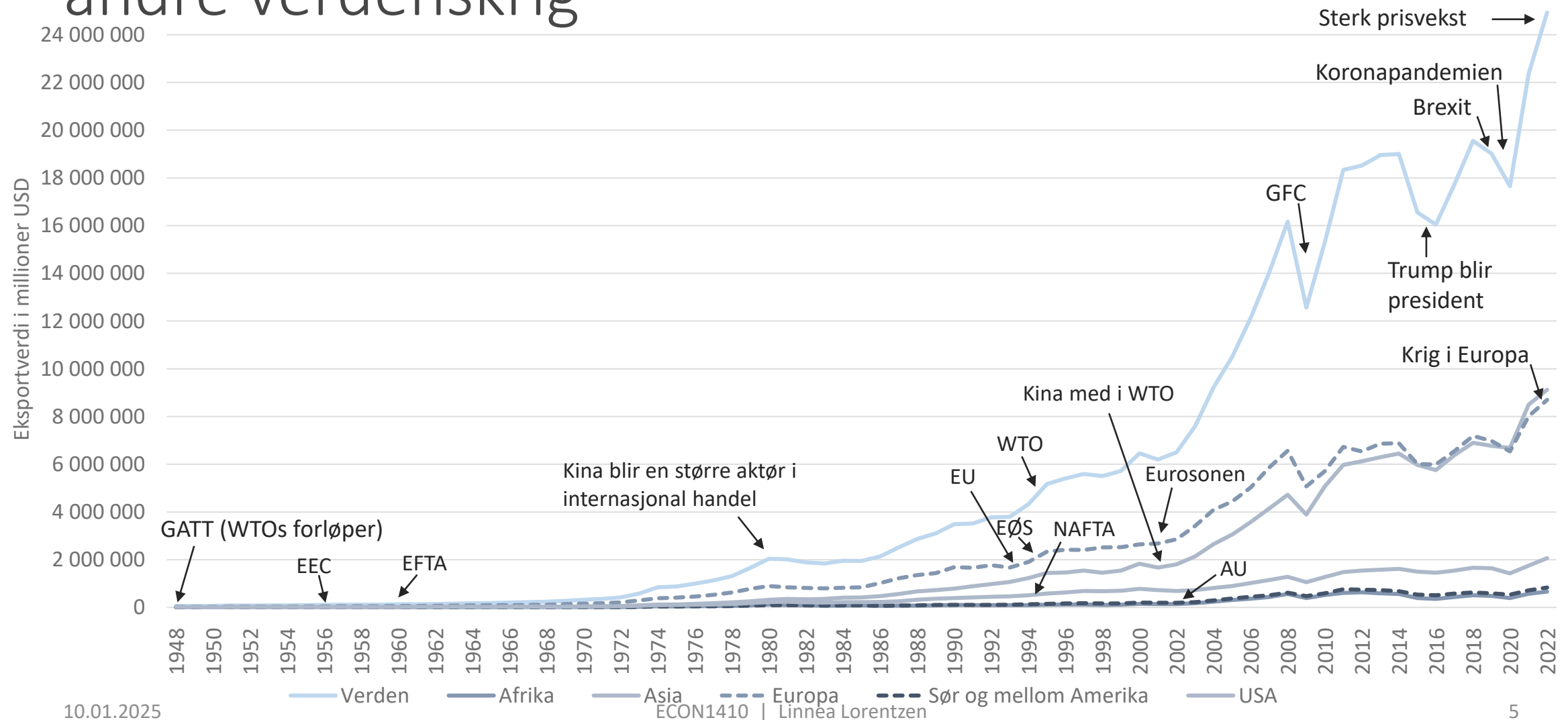

Internasjonal økonomi blir stadig mer spennende og relevant

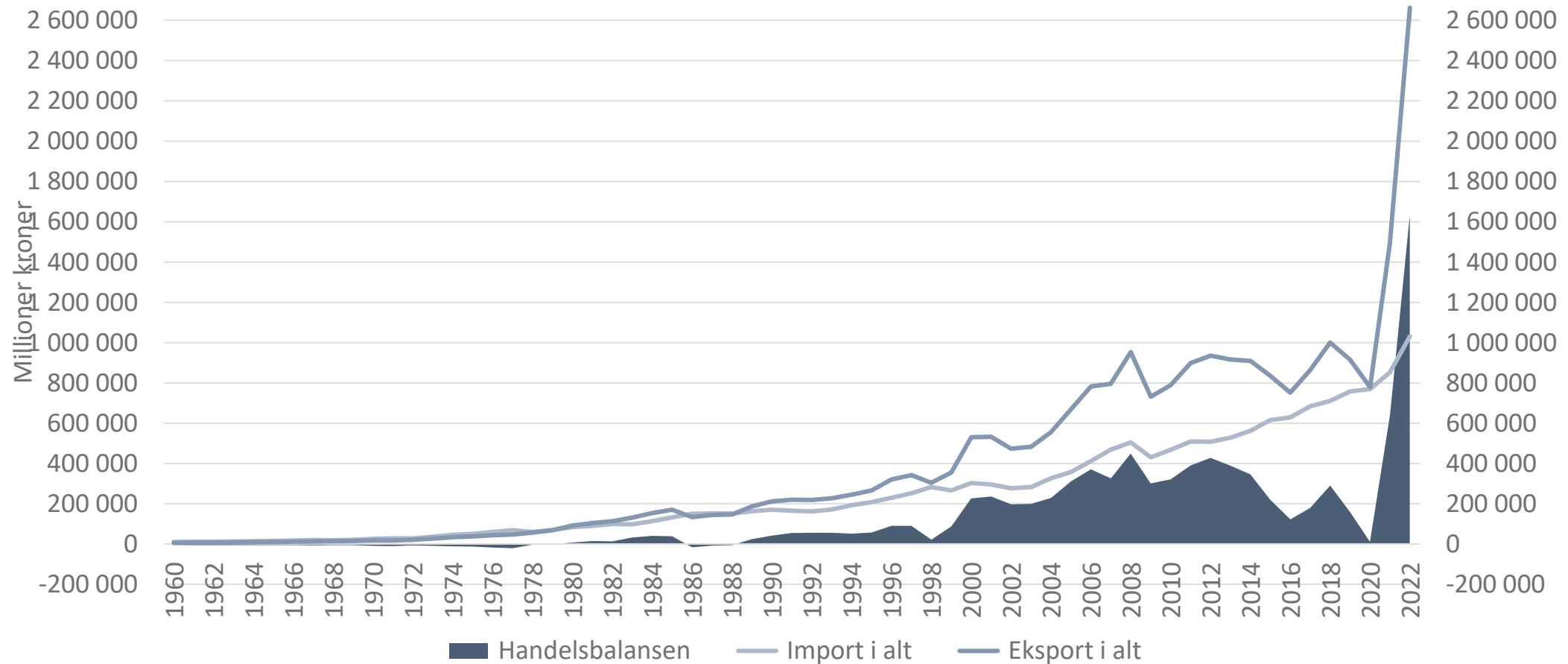
Introduksjon

Internasjonal handel har vokst ekstremt siden andre verdenskrig

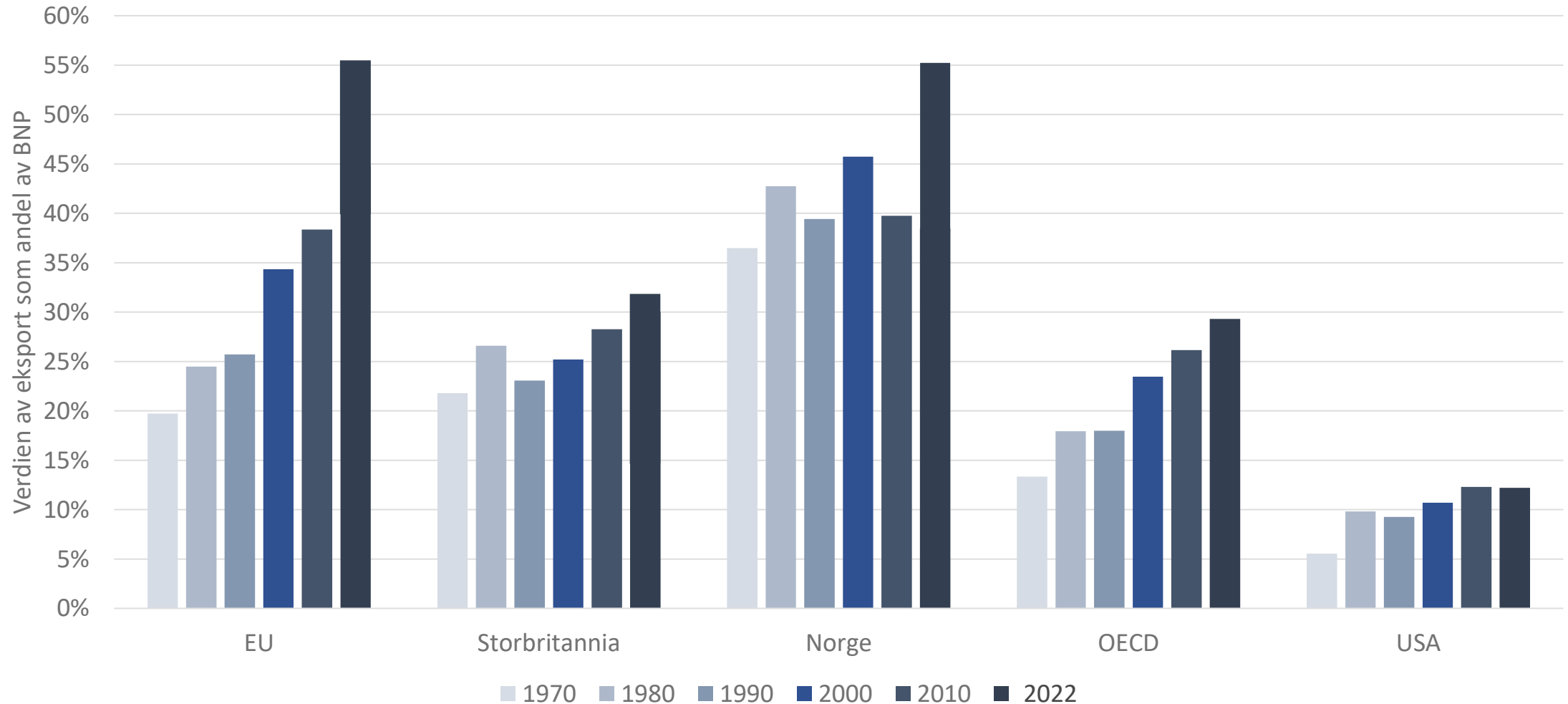

Introduksjon

Norsk eksport og import følger internasjonale trender

Norges vekst og velferd beror på åpne grenser

Introduksjon

Norge eksporterer i hovedsak råvarer og importerer konsumvarer

■ Matvarer og levende dyr

■ Råvarer, ekskl. brenselstoffer

■ Brenselstoffer, elektrisk strøm, mv.

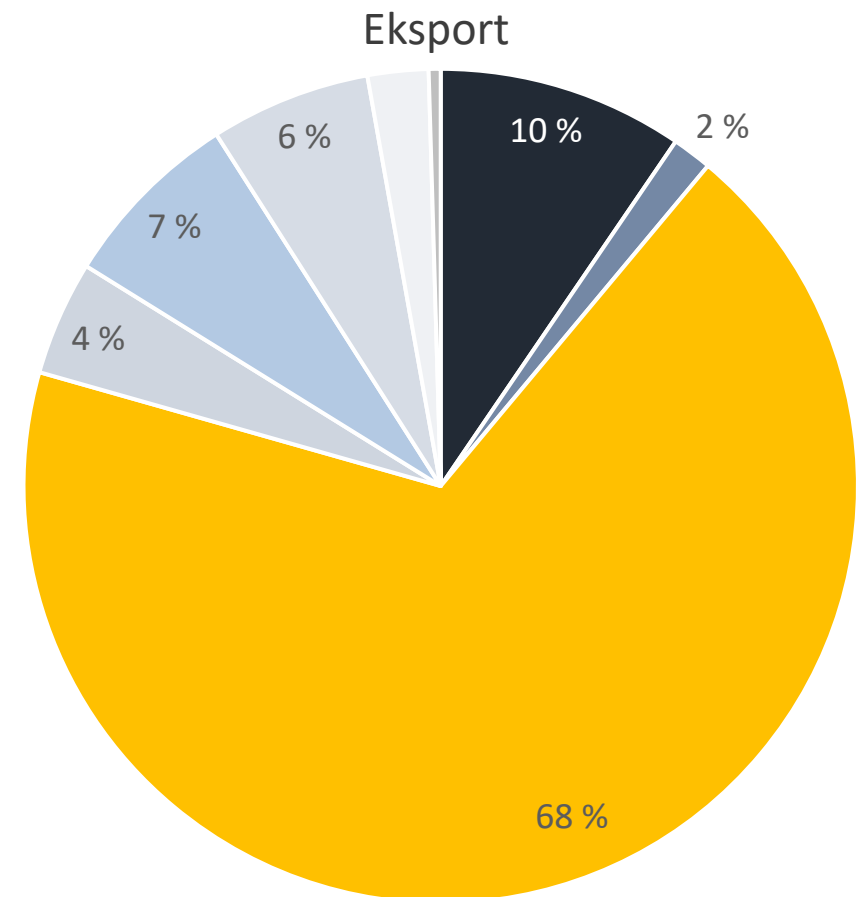
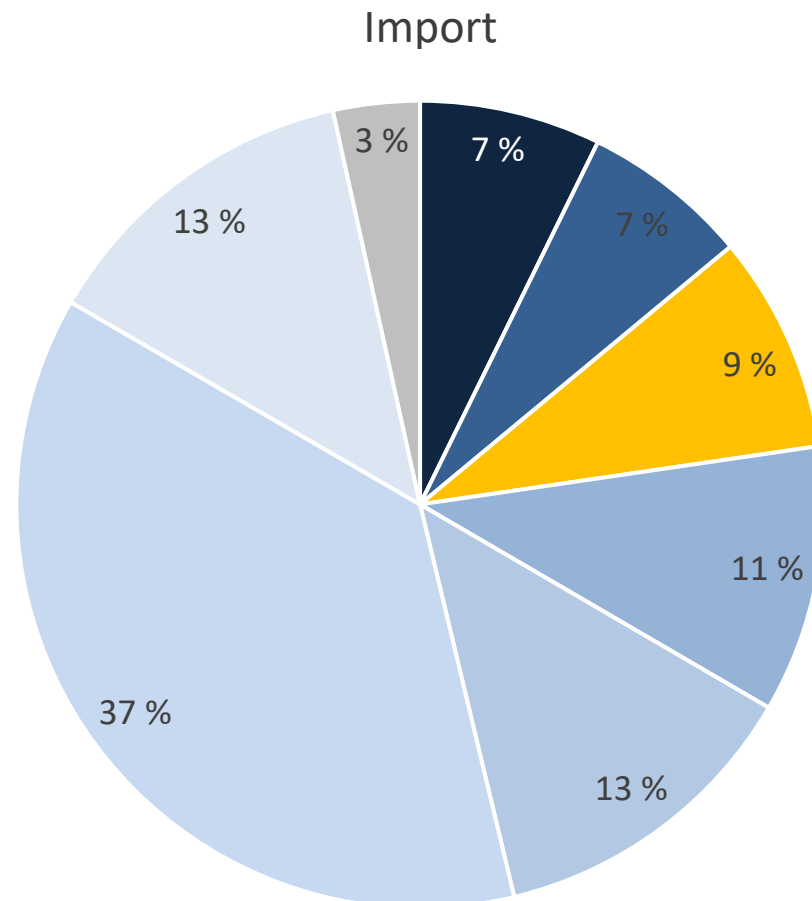
■ Kjemiske produkter

■ Bearbeidede varer gruppert hovedsakelig etter materiale

■ Maskiner og transportmidler

■ Forskjellige ferdigvarer

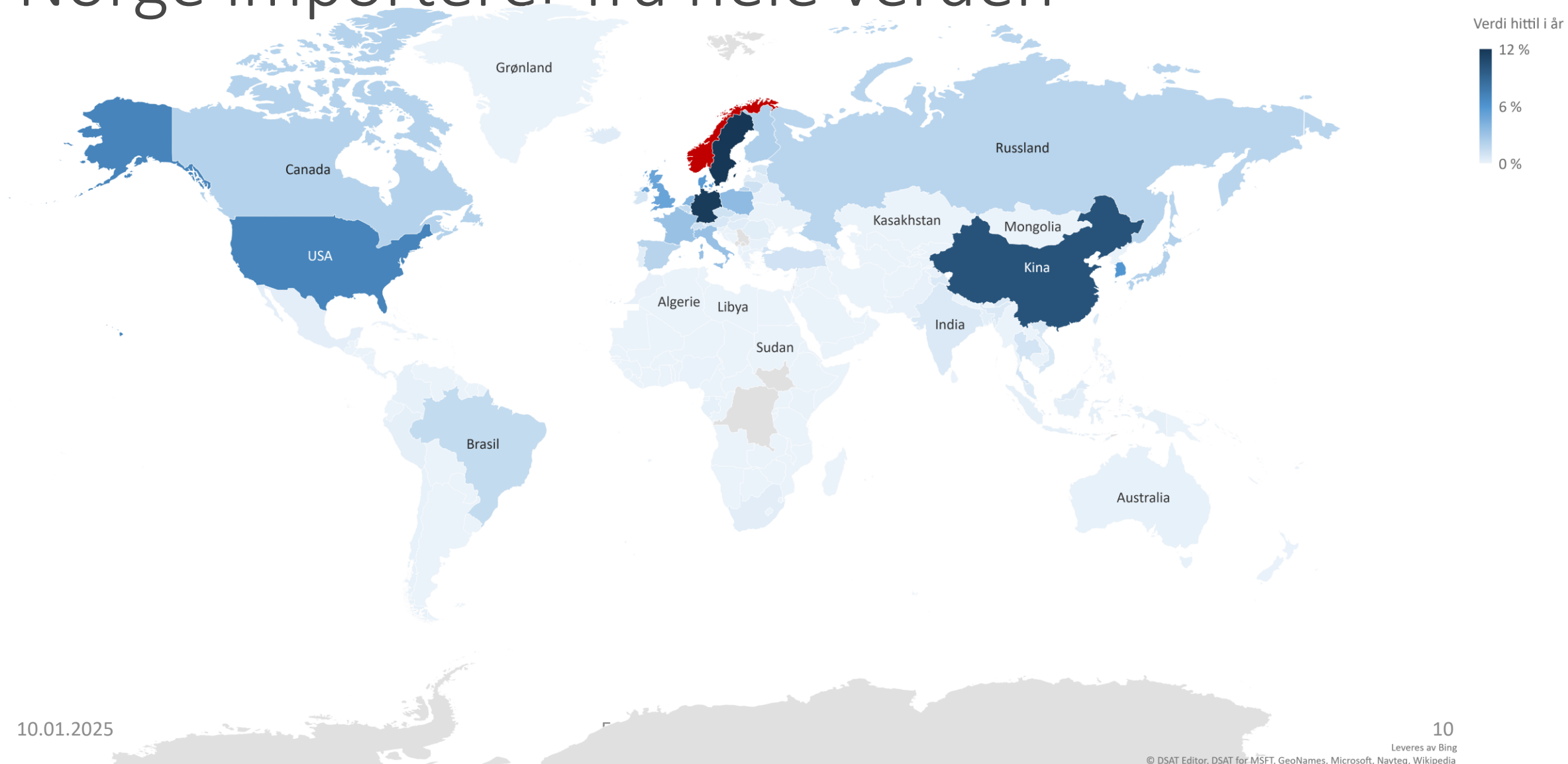
■ Andre varer og transaksjoner

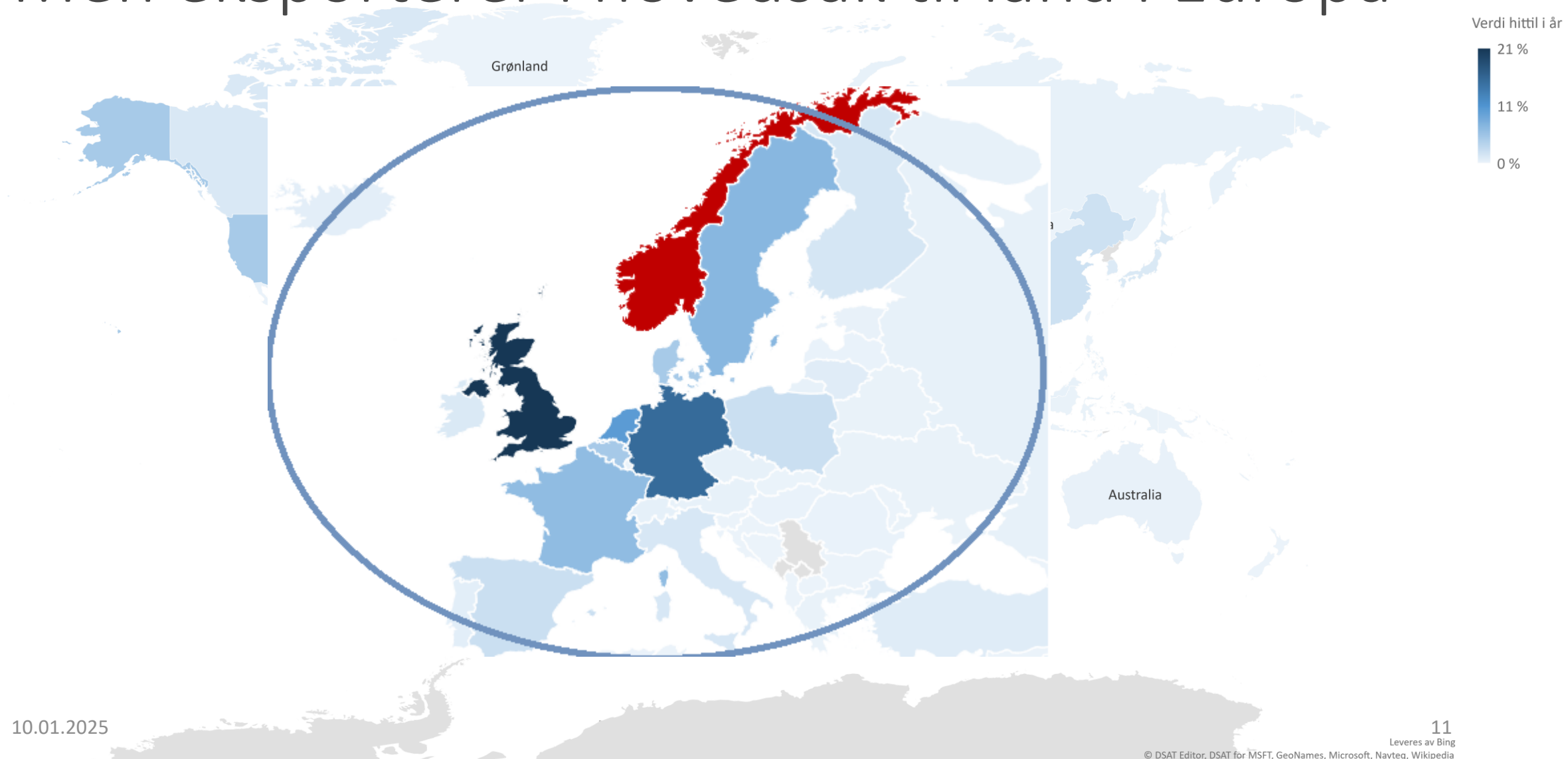
Kilde: SSB, 2023

Norge importerer fra hele verden

Men eksporterer i hovedsak til land i Europa

Hva skal dere lære i ECON1410?

1. Handel med varer og tjenester

- Hva bestemmer hvilke varer og tjenester et land eksporterer og importerer?
- Hvorfor handler land med hverandre?
- Hvem vinner og taper på internasjonal handel?
- Hvordan kan politikere påvirke handel? Hvilke virkemidler har de til rådighet?

2. Arbeidskraftmigrasjon

- Hvordan påvirker arbeidsmigrasjon lønninger?
- Hvordan påvirker arbeidsmigrasjon priser på andre ressurser?

Hva bestemmer hvilke varer og tjenester et land eksporterer og importerer?

Handelsmønstre bestemmes av:

1. Forskjeller i teknologi/produktivitet
2. Forskjeller i faktortilgang
 - Klima og tilgang på human- og naturressurser
 - Tilgang på fysisk kapital, land og arbeidskraft
3. Stordriftsfordeler
 - Fordeler ved å øke bedriftens produksjon (interne)
 - Fordeler ved å øke næringens produksjon (eksterne)

Hvorfor handler land med hverandre?

Gevinster ved handel

1. Handel gir landet økt tilgang på varer og tjenester
 - Vi eksporterer varer vi relativt sett er gode til å produsere til andre land, som olje, fisk og aluminium
 - Vi importerer varer vi relativt sett er mindre gode til å produsere fra andre land, som klær og vin
 - Uten internasjonal handel ville Norge hatt mye råvarer, men lite klær, telefoner og PCer
2. Handel muliggjør spesialisering og derfor bedre utnyttelse av landets ressurser
 - Gjennom handel kan vi spesialisere oss i det vi er relativt sett best til

Hvorfor handler land med hverandre?

Gevinster ved handel

3. Handel tillater bedre utnyttelse av stordriftsfordeler i produksjonen
4. Handel gir et økt vareutvalg og lavere priser for produsenter og konsumenter
5. Handel kan også bidra til økt innovasjon og teknologisk utvikling
 - Gjennom økt konkurranse og bedret markedsadgang
 - Gjennom økt læring (knowledge spillovers)

Hvem vinner og taper på internasjonal handel?

Landet som helhet tjener på handel, men enkeltgrupper kan tape

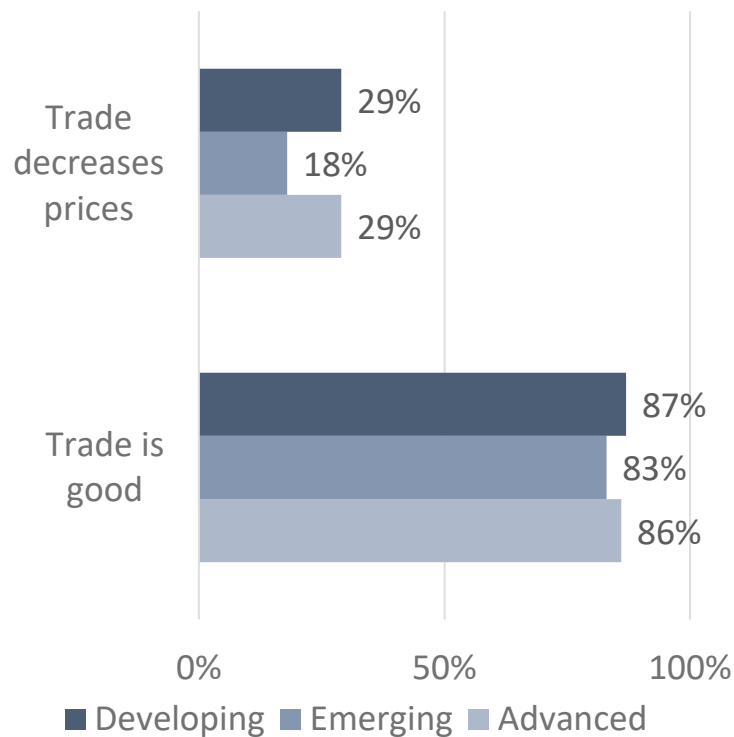
1. Handel kan ha en negativ effekt på dem som er knyttet til importkonkurrerende næringer
2. Handel kan gi en strukturomstilling som er forbundet med omstillingskostnader
3. Handel kan påvirke inntektsfordelingen i et land

For å sikre at landet som helhet og alle enkeltgrupper skal tjene på internasjonal handel kreves det omfordelingpolitikk

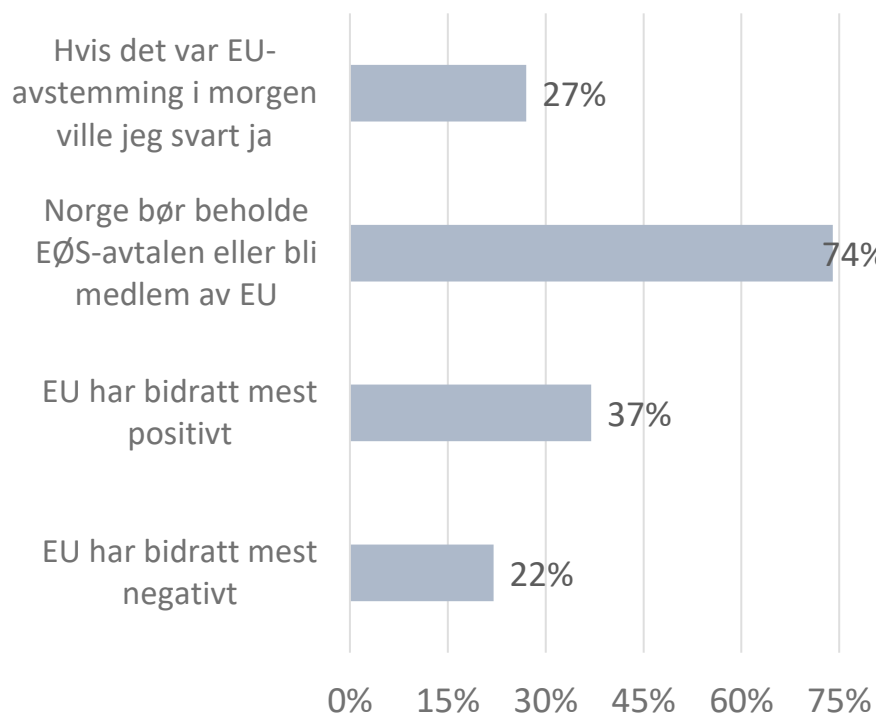
Hvem vinner og taper på internasjonal handel?

Hva mener verden om globalisering?

Andelen som mener at....

Kilde: Pew research center, 2018

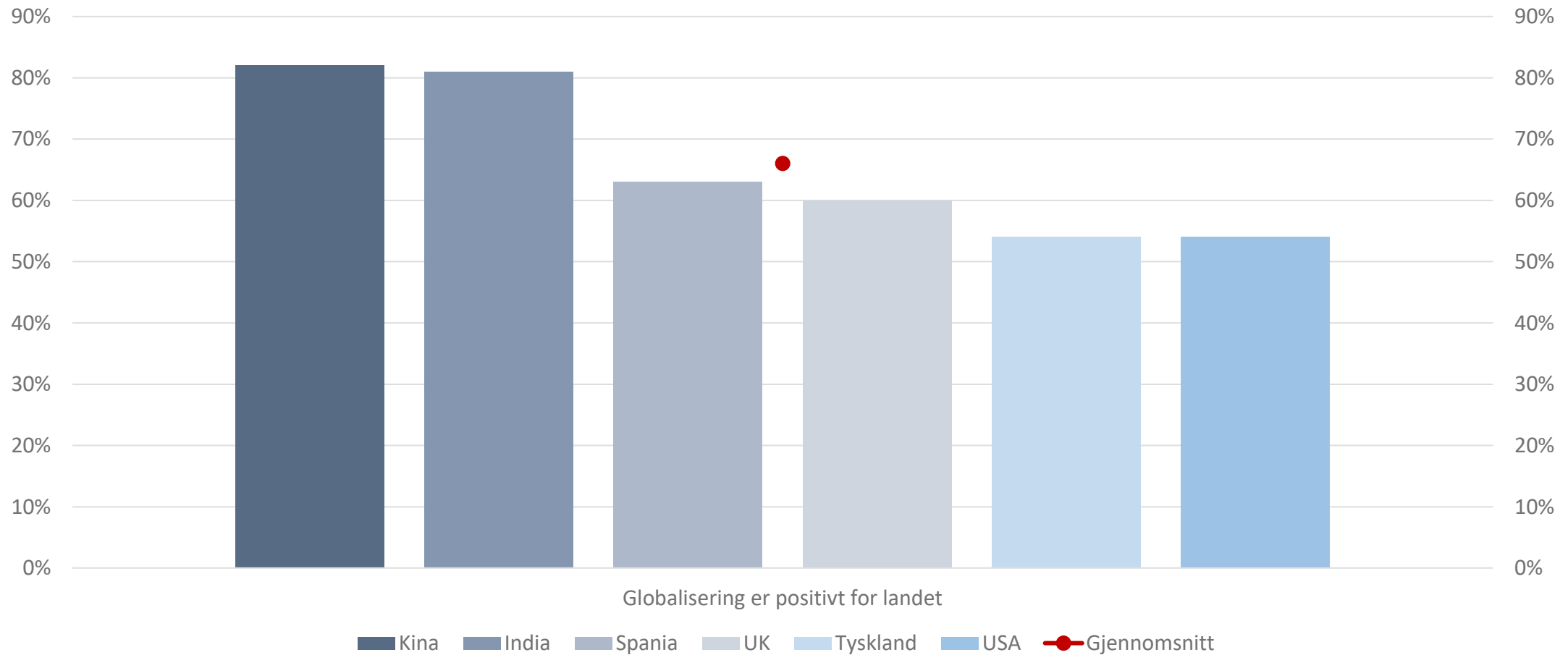
Kilde: Norstat, 2019 og 2023

% who say free trade agreements have been a ... for the U.S.

Bad thing	Good thing
30 %	56 %

Kilde: Pew research center, 2022

Flertallet er fremdeles positive til globalisering (2023)

Kilde: Ipsos, 2023

Hvordan kan politikere påvirke handel? Hvilke virkemidler har de til rådighet?

Handelsavtaler, subsidier og toll

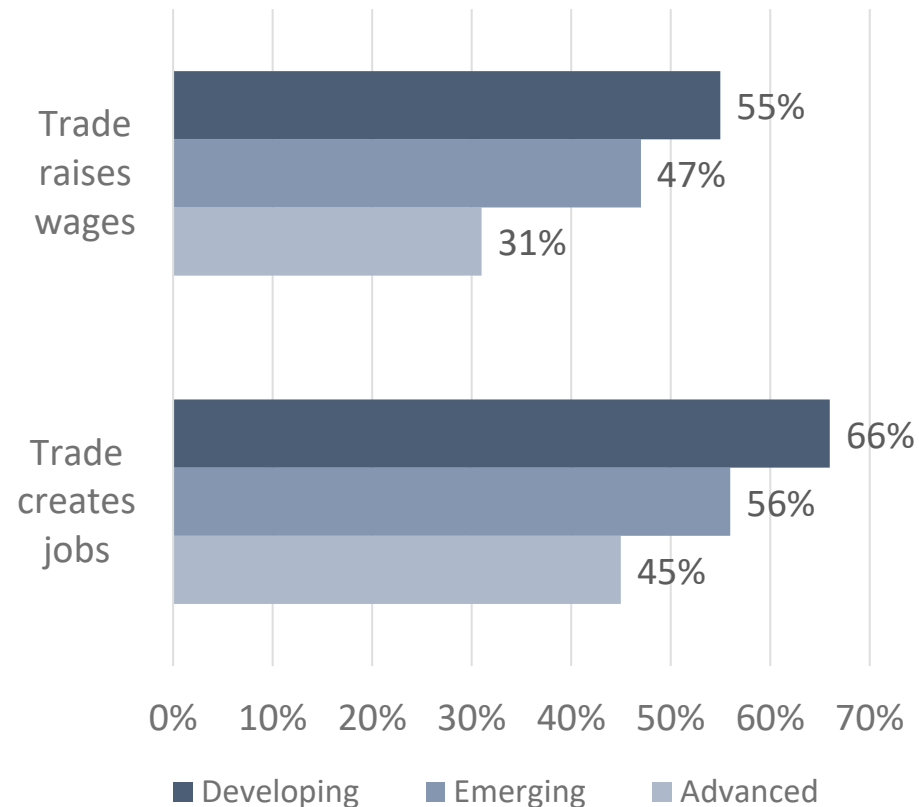
- Det er flere tiltak som kan implementeres for å påvirke internasjonal handel
 - For å hjelpe hjemlandets produsenter med å eksportere sine varer kan landet innføre eksportsubsidier
 - For å beskytte de i hjemlandet som opplever sterk priskonkurranse fra utlandet kan landet innføre importtoll eller -kvoter
 - Handelsavtaler brukes typisk til å fremme frihandel
- Tiltak som hemmer internasjonal handel vil redusere konsum slik at samlet velferd reduseres
 - Enkelte land og grupper innad i land kan imidlertid tjene på handelsrestriksjoner

Hvordan påvirker arbeidsinnvandring lønninger og priser?

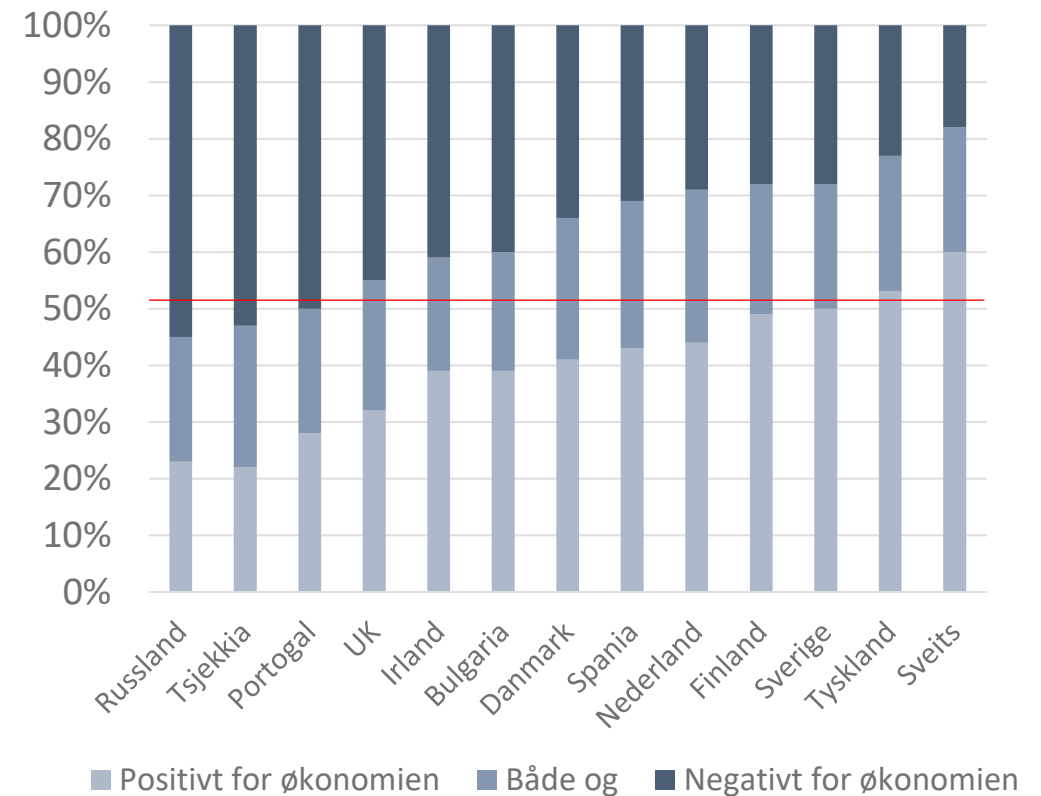
Internasjonal handel og migrasjon påvirker arbeidsmarkedet

Andelen som mener at...

Kilde: Pew research center, 2018

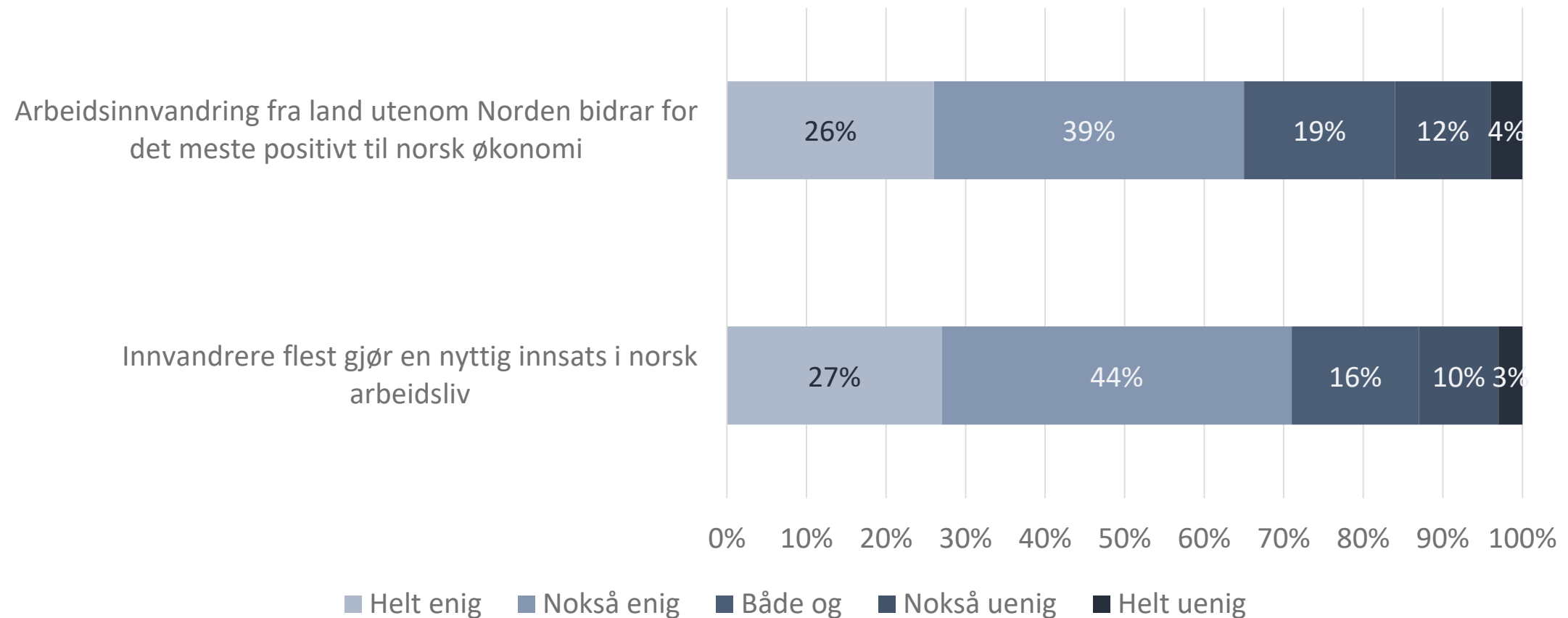
Andelen som mener at migrasjon er...

Kilde: European Social Survey, 2014

Hvordan påvirker arbeidsinnvandring lønninger og priser?

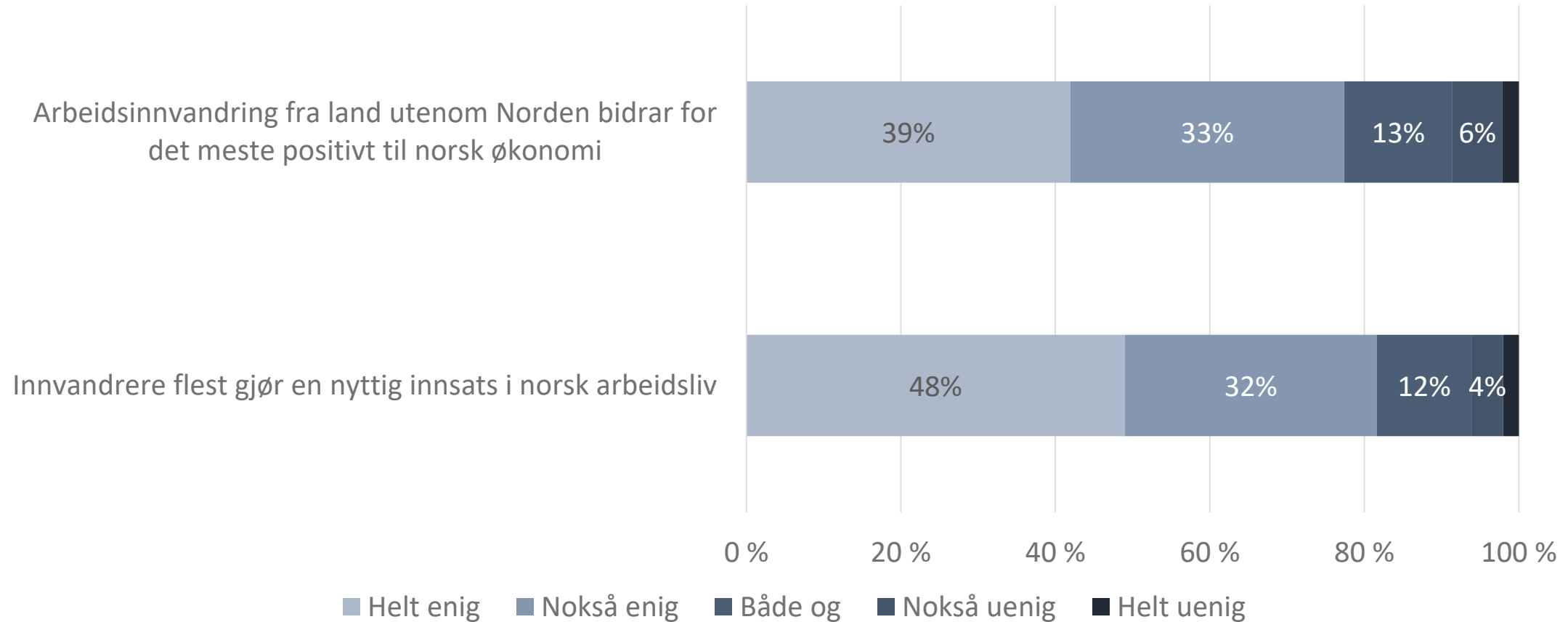
Norske holdninger til arbeidsinnvandring

Kilde: SSB, 2017

Hvordan påvirker arbeidsinnvandring lønninger og priser?

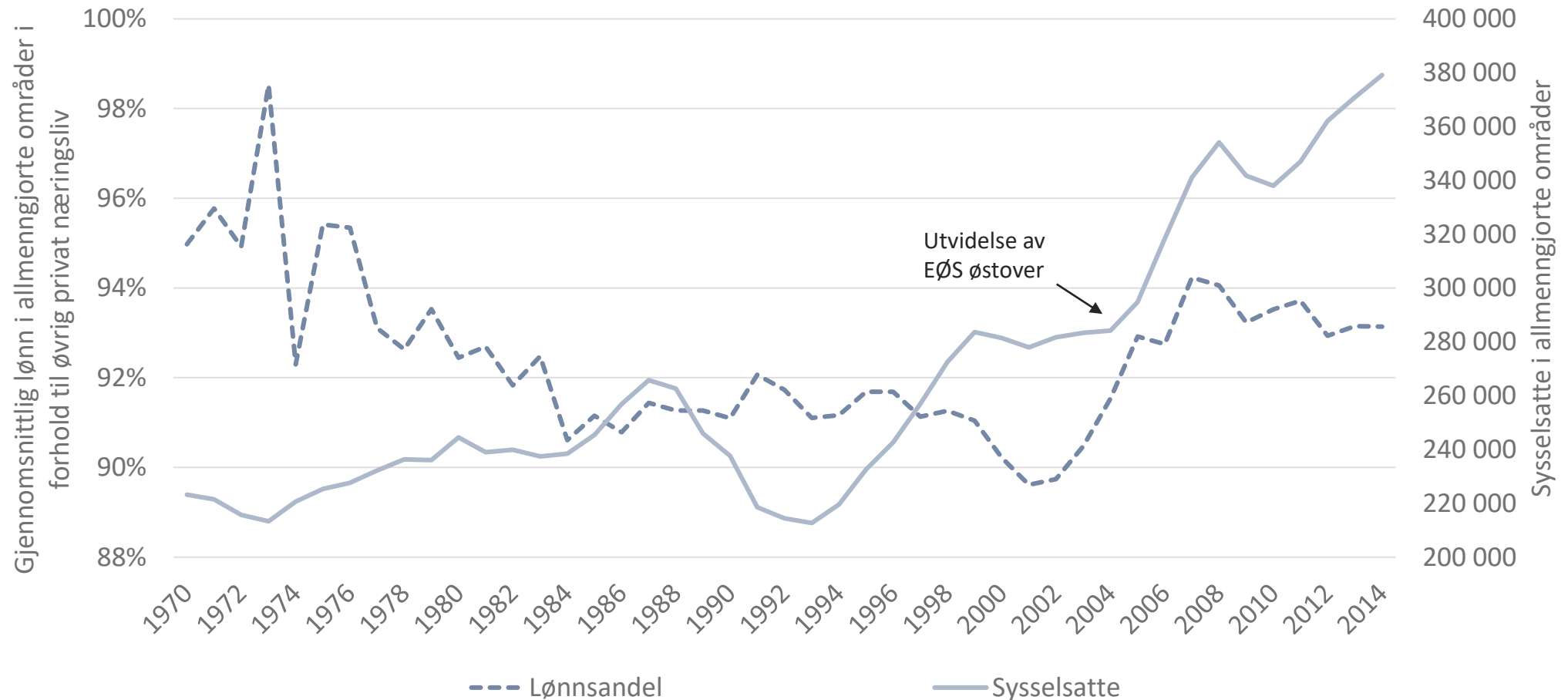
Norske holdninger til arbeidsinnvandring er blitt enda mer positive

Kilde: SSB, 2023

Hvordan påvirker arbeidsinnvandring lønninger og priser?

Norsk lønnsutvikling og arbeidsinnvandring

I ECON1410 skal vi bruke handelsteori for å svare på mange spørsmål

- Handelsteori brukes til å forklare:
 - Handelsmønstre
 - Hvorfor handel gir gevinster, men også kan skape vinner og tapere
 - Hvordan politiske virkemidler kan påvirke handel
 - Hvordan fri flyt av ressurser påvirker priser og lønninger
- Handelsteori kan deles inn i fire grupper:
 - Teorier om komparative fortrinn
 - Nyere handelsteori: Næringsintern handel
 - Ny økonomisk geografi: Næringsklynger
 - Ny, ny handelsteori: Heterogene foretak
- Selv om teoretiske modeller alltid vil være en forenkling av virkeligheten gjør de at vi kan komme med presise og konsistente resonnementer

Komparative fortrinn

- Komparative fortrinn gir uttrykk for landets relative evne til å produsere ulike varer og tjenester
- Forskjeller i evne til å produsere en bestemt vare kan måles ved *alternativkostnaden* ved produksjon av varen

Alternativkostnad

- Alternativkostnaden er verdien av det beste alternativet som ble valgt bort når det er foretatt et valg mellom gjensidig utelukkende alternativer
- Et land står ovenfor en avveining når det skal allokere ressurser til produksjon av varer og tjenester
- Alternativkostnaden er gitt ved det antallet varer som kunne ha produsert hvis ressursene hadde vært anvendt på en annen måte

Alternativkostnad

- Anta for eksempel at et land kan bruke sine ressurser til å produsere vin eller biler
 - Alternativkostnaden ved å produsere en flaske vin er det antallet biler som da ikke blir produsert
 - Alternativkostnaden ved å produsere en bil er det antallet vinflasker som ikke blir produsert
- Landet står ovenfor en avveining
 - Hvor mange av hver skal landet produsere med sine knappe ressurser?
 - Hva er den optimale allokeringen av ressurser?

Komparative fortrinn

- Et land har komparativt fortrinn i produksjon av en vare X hvis antallet enheter av den andre varen, Y, som må gis opp for å produsere en ekstra enhet av vare X, er mindre enn i andre land
- Det vil si: et land har komparativt fortrinn i produksjon av vare X hvis alternativkostnaden ved å produsere vare X er lavere enn i andre land

Komparative fortrinn - eksempel

- Anta at vi har to land: Frankrike og Tyskland
- Hvert av landene har en gitt mengde ressurser som kan brukes til å produsere vin eller biler
- Dersom landene bruker halvparten av sine ressurser på å produsere hver vare vil de få følgende antall av hver:

	Biler	Vin
Frankrike	2000	4000
Tyskland	1000	8000

Komparative fortrinn - eksempel

	Biler	Vin
Frankrike	2000	4000
Tyskland	1000	8000

- Alternativkostnaden ved produksjon av biler i Frankrike er $\frac{4000}{2000} = 2$
 - For hver bil som produseres må Frankrike gi opp produksjon av 2 flasker vin
- Alternativkostnaden ved produksjon av vin i Frankrike er $\frac{2000}{4000} = \frac{1}{2}$
 - For hver flaske vin som produseres må Frankrike gi opp produksjon av 1/2 bil
- Alternativkostnaden ved produksjon av biler i Tyskland er $\frac{8000}{1000} = 8$
 - For hver bil som produseres må Tyskland gi opp produksjon av 8 flasker vin
- Alternativkostnaden ved produksjon av vin i Tyskland er $\frac{1000}{8000} = \frac{1}{8}$
 - For hver flaske vin som produseres må Tyskland gi opp produksjon av 1/8 bil

Komparative fortrinn - eksempel

- Fordi alternativkostnaden ved produksjon av biler i Frankrike (2) er lavere enn alternativkostnaden ved produksjon av biler i Tyskland (8) så har Frankrike et komparativt fortrinn i produksjon av biler og bør spesialisere seg i dette
- Fordi alternativkostnaden ved produksjon av vin i Tyskland ($1/8$) er lavere enn alternativkostnaden ved å produsere vin i Frankrike ($1/2$), så har Tyskland et komparativt fortrinn i produksjon av vin og bør spesialisere seg i dette

Komparative fortrinn - eksempel

- Hvis Frankrike og Tyskland begynner å handle med hverandre, og spesialiserer seg i henhold til sine komparative fortrinn får vi følgende produksjon:

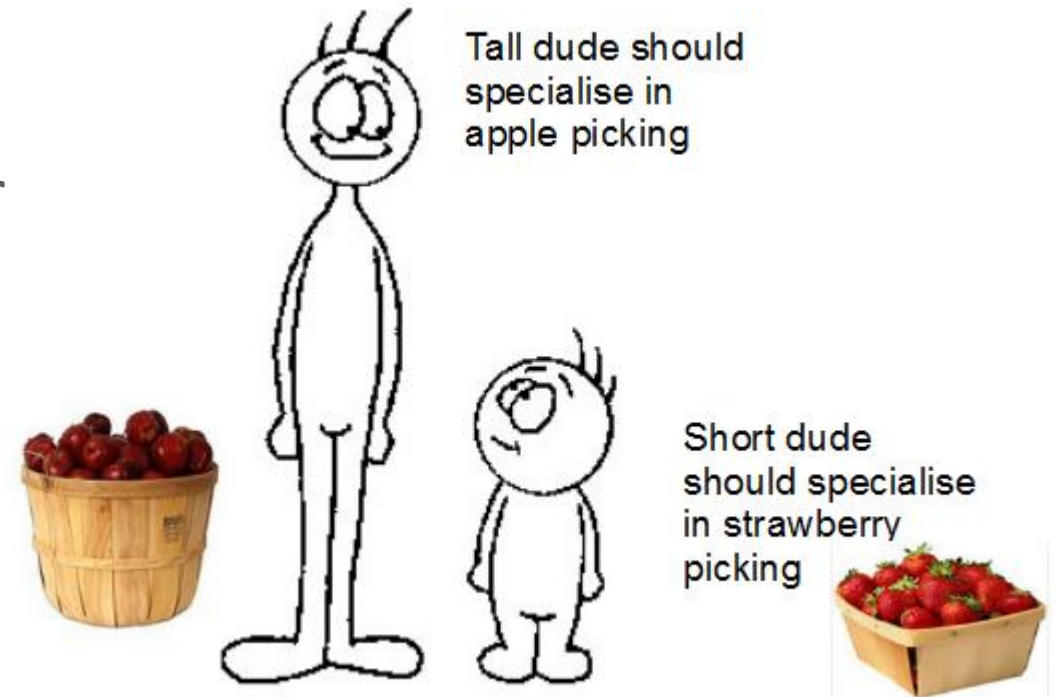
	Biler	Vin
Frankrike	4000	0
Tyskland	0	16 000
Totalt med handel	4000	16 000

- Husk at vi før handel hadde følgende:

	Biler	Vin
Frankrike	2000	4000
Tyskland	1000	8000
Totalt uten handel	3000	12 000

Komparative fortrinn

- Landet bruker sine ressurser mest effektivt hvis det spesialisere seg i produksjon av den varen landet har komparativt fortrinn i
- Spesialisering gjør at den totale varemengden øker og gir økte konsummuligheter i begge land

Komparative fortrinn

- Teoriene om komparative fortrinn sier at det er disse som bestemmer handelsmønstre.
- Det vil ikke være mulig for et land å ha *komparativt* fortrinn i alle varer som produseres.
- Et land kan imidlertid være mer produktiv i produksjon av alle varer – dette kalles absolutt fortrinn. Landet vil uansett tjene på internasjonal handel dersom de spesialiserer seg i det de er relativt sett best til å produsere.

Neste uke

- Teoriene som handler om komparative fortrinn kan deles i to:
 - Ricardo-modellen: forskjeller i relativ arbeidskraftproduktivitet (teknologi) gir opphav til relative produktivitetsforskjeller, komparative fortrinn og gevinster ved handel
 - Heckscher-Ohlin-modellen: forskjeller i relativ faktortilgang (landets tilgang på arbeidskraft, kapital og land) gir opphav til produktivitetsforskjeller, komparative fortrinn og gevinster ved handel
- Neste uke skal vi begynne med Ricardos modell for internasjonal handel

David Ricardo (1772-1823)

